

Position Paper Energie-Nederland

Betaalbare energierekening

ten behoeve van het rondetafelgesprek Betaalbare energierekening op 9 april 2025 en het Commissiedebat Betaalbare energierekening voor huishoudens op 23 april 2025

Energie-Nederland en haar leden zijn de Vaste Kamercommissie voor Klimaat en Groene Groei van de Tweede Kamer erkentelijk voor de uitnodiging aan de energieleveranciers Essent en Vattenfall voor het rondetafelgesprek Betaalbare energierekening op 9 april 2025 over de stijging van de energierekening en hoe we de energierekening betaalbaar kunnen houden. Voor het rondetafelgesprek, maar ook voor het commissiedebat Betaalbare energierekening voor huishoudens, delen wij als Energie-Nederland graag relevante informatie met u gezien het grote belang hiervan voor alle energieleveranciers en hun klanten.

De huidige en toekomstige stijging van de energierekening kennen verschillende oorzaken. Het is belangrijk dat de energierekening betaalbaar blijft voor huishoudens en bedrijfsleven. De leden van uw Kamer hebben in verschillende debatten hier aandacht voor gevraagd. Energie-Nederland deelt deze urgentie.

De energierekening bestaat uit drie belangrijke onderdelen: (i) de kosten voor het leveren van de energie, (ii) de kosten voor het gebruik van het netwerk en de aansluiting en (iii) de overheidsbelastingen (energiebelasting en btw)¹.

In dit position paper geven we een korte toelichting op de drie onderdelen, hoe deze wel of niet bijdragen aan de stijging van de energierekening en wat er wel en niet mogelijk is om die stijging te beperken.

(i) De kosten voor het leveren van de energie

Het grootste deel van de contractprijs wordt bepaald door de inkoopprijs van energie. De inkoopprijs wordt bepaald door de groothandelsprijzen op de Europese markt, waarbij leveranciers hun inkoop zo moeten afstemmen dat zij voor elk moment exact voldoende energie hebben ingekocht om tegemoet te komen aan het verbruik van hun klanten. Als er te weinig aanbod is op een bepaald moment, of bieden zij te veel energie aan, dan moet de landelijk netbeheerder ingrijpen om te zorgen dat het netwerk niet uitvalt. Hiervoor worden (hoge) kosten berekend, Dit is dus een complexe uitdaging, waarbij leveranciers de risico's die hieraan zijn verbonden proberen te beperken om de prijzen voor de klanten zo laag mogelijk, en dus concurrerend, te houden. De uiteindelijke contractprijs bestaat voor 60 tot 80% uit de groothandelsenergieprijs en risico-opslagen.

De prijs die eindverbruikers betalen voor hun energie is dus opgebouwd uit verschillende componenten. De kosten van de leveranciers zelf - dus naast de inkoopkosten van het kale energieproduct - vormt over het algemeen minder dan 5% van de finale contractprijs. Deze leverancierskosten omvatten alle kosten die de leveranciers maken om hun rol in het energiesysteem te kunnen vervullen en waarvan de daadwerkelijke marge slechts een beperkt onderdeel is. De leverancierskosten verschillen tussen leveranciers en tussen

¹ Zie ook onze infographic:

https://www.energie-nederland.nl/wp-content/uploads/2024/04/Infographic_energierekening_9.pdf.

energieproducten vanwege variëteit in o.a. bedrijfsmodel, (inkoop)strategie, productpositionering, en kostenallocatie. ACM houdt toezicht op de redelijkheid van deze kosten. Met het Aanbod op Maat zijn energieleveranciers transparant in hun aanbod en zijn aanbiedingen van verschillende producten en energieleveranciers goed vergelijkbaar. Doordat het aanbod wordt gebaseerd op de persoonlijke situatie van de klant (verbruik, teruglevering, netbeheerder) en de verwachte maand- en jaarkosten weergeeft, maakt het niet uit hoeveel en welke kostencomponenten door de energieleverancier in rekening worden gebracht.

Nederland kent een sterk competitieve energiemarkt die zorgt dat energieprijzen voor eindverbruikers zo laag mogelijk zijn. Echter een aantal nieuwe beleidsmaatregelen zal de komende jaren verhogend werken voor met name de gasprijs voor eindverbruikers: de introductie van ETS2 (o.a. beprijzen van de CO₂-uitstoot van gas gebruikt in de gebouwde omgeving, zoals nu ook al gebeurt voor elektriciteit), de bijmengverplichting van groen gas en het introduceren door TenneT van een schaarstecomponent in de onbalansmethodiek bij elektriciteit.

Voor huishoudens op warmtenetten geldt dat zij beschermd worden door het Niet-Meer-Dan-Anders principe in combinatie met regulering van het maximum rendement van warmtebedrijven. Gegeven dat de rendementen in de warmtesector zeer laag zijn, 1,03% op basis van de laatste rendementsmonitor (wat aanzienlijk lager is dan alleen al de rente van 4-5% die warmtebedrijven aan kapitaalslasten betalen) is er geen ruimte meer voor de warmtebedrijven om hun tarieven te verlagen.

Mogelijke maatregelen om de energierekening betaalbaar te houden

De competitieve energiemarkt in Nederland en de (regels voor de) Europese energiemarkt garanderen voldoende dat een eerlijke prijs voor elektriciteit en gas wordt betaald.

Het voor Nederland bestemde SCF-budget

Energie-Nederland is wel van mening dat voor de komende jaren prioriteit moet worden gegeven aan het bestrijden van energiearmoede als gevolg van de slechte energetische kwaliteit van woningen van huishoudens met midden en lage inkomens. De verdere verhoging van de energierekening als gevolg van ETS2 voor deze doelgroep moet worden voorkomen, zo mogelijk met structurele maatregelen. Voor Energie-Nederland staat daarmee vast dat het voor Nederland bestemde SCF-budget beschikbaar moet worden gesteld voor de uitvoering van dit voorstel. Wel is het belangrijk dat de inkomensondersteuning daarbij als tijdelijke maatregel wordt ingezet om de beschikbare middelen maximaal in te zetten voor de structurele verduurzaming. Hierbij merken wij op dat zowel de uitkering aan huishoudens als de uitvoeringskosten met publieke middelen gedekt worden. Hiervoor moet de zeer efficiënte uitvoeringsstructuur van het Tijdelijk Noodfonds Energie behouden blijven om te voorkomen dat kosten moeten worden gemaakt voor iets nieuws.

Het EU Affordable Energy Action Plan

De EU heeft het Affordable Energy Action Plan gepresenteerd. Het actieplan biedt concrete maatregelen om de energiekosten voor consumenten en bedrijven te verlagen. Het Affordable Energy Action Plan is nauw verbonden met de Clean Industrial Deal en biedt concrete maatregelen om de energiekosten te verlagen, de energiemarkt te versterken en de investeringen in hernieuwbare energie te bevorderen. Het doel is om via het plan tegen 2040 jaarlijks 260 miljard euro te besparen op energie met aanbevelingen aan de lidstaten om de nationale belastingen op elektriciteit te verlagen en consumenten in staat

te stellen gemakkelijker van leverancier te veranderen en goedkopere energie aan te bieden.

Sociaal tarief complex en inefficiënt

Energie-Nederland wijst expliciet de mogelijkheid van een sociaal tarief af. Een dergelijke oplossing is te complex en inefficiënt. Dit is ook al eerder vanuit het kabinet met de Kamer gedeeld.

Energie-Nederland benadrukt dat inkomensondersteuning voor kwetsbare huishoudens primair een taak van de overheid is. Energieleveranciers beschikken niet over de mogelijkheden om specifieke (inkomens)groepen gericht te ondersteunen vanwege gebrek aan (persoonlijke) informatie en privacy.

Verlagen van het vastrecht warmte via een subsidie of verlagen btw op warmte

Energie-Nederland werkt aan twee voorstellen voor het snel verbeteren van de betaalbaarheid van warmte, voor bestaande en toekomstige warmteklanten: een korting op het vastrecht, betaald door het Rijk, of een verlaging van de btw (Energie-Nederland geeft normaal gesproken de voorkeur aan gerichte maatregelen, maar deze zijn lastig op korte termijn in te voeren). Deze subsidie zou een tijdelijke overbrugging zijn tot ingang van fase 2 tariefregulering onder de Wet collectieve warmte met structurelere oplossingen voor de betaalbaarheid. Energie-Nederland maakt de concrete voorstellen binnenkort openbaar, inclusief suggesties voor de financiële dekking.

(ii) De kosten voor het gebruik van het netwerk en de aansluiting

De netkosten stijgen de komende jaren harder dan eerder is aangenomen. De verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnet zijn noodzakelijk voor de economie en de energietransitie, dus volop inzetten op deze investeringen staat niet ter discussie. De jaarlijkse maatschappelijke kosten van netcongestie bij elektriciteit zijn inmiddels al hoger dan er jaarlijks in de verzwaring van het net wordt geïnvesteerd. Bij gas zijn de transporttarieven van landelijk netbeheerder GTS in twee jaar met ruim 100% gestegen. Hierdoor komt ook de positie van gascentrales, die essentieel zijn om periodes met weinig zon en wind op te vangen, nog meer onder druk te staan. Op dit moment loopt de dekking van de netkosten geheel via de energierekening, die daarmee sterk gaat stijgen.

Mogelijke maatregelen om de energierekening betaalbaar te houden

Om te voorkomen dat de energierekening door de dekking van de noodzakelijke investeringen in het net veel te sterk gaat stijgen, is het noodzakelijk de netkosten op de energierekening te dempen. De volgende maatregelen moeten hieraan een bijdrage leveren. Zie hiervoor ook het rapport "Schakelen naar de toekomst - IBO Bekostiging Elektriciteitsinfrastructuur". Dergelijke maatregelen maken elektrificatie haalbaarder en bevorderen de energietransitie.

- *Alternatieve financiering netkosten.* Om te voorkomen dat de toekomstige kosten volledig door de huidige gebruikers worden gedragen, moet een deel van die kosten op een andere manier gedekt worden. Bijvoorbeeld door subsidie voor het net op zee en het gebruik van een amortisatiefonds, waarbij de kosten via staatsleningen over een langere periode worden gespreid.
- *Europese harmonisatie is essentieel.* Nederland kent momenteel relatief zeer hoge tarieven, wat leidt tot concurrentienadelen voor elektrolyse en batterijopslag, maar ook breder voor de industrie ten opzichte van landen zoals Duitsland en België. Harmonisatie

van tarieven zorgt voor een eerlijker speelveld en een betere concurrentiepositie voor bedrijven in Nederland.

- *Intensiever en flexibeler gebruik van het net.* Een belangrijke constatering van het IBO is dat intensiever gebruik van het bestaande elektriciteitsnet benodigde investeringen aanzienlijk kan beperken. Energie-Nederland onderschrijft deze visie en ziet duidelijke kansen om bestaande infrastructuur slimmer in te zetten via het beter bemeten van de netten en tijdelijke hogere belastbaarheid van de netten.

Ook voor kosten voor het gasnetwerk, waar met de energietransitie steeds minder gebruik van gaat worden gemaakt, moet deels een alternatieve financiering gevonden worden. Het is onwenselijk dat de laatst overgebleven consumenten, bedrijven en elektriciteitscentrales die (groen) gas blijven gebruiken, deze zeer hoge kosten moeten dragen². Daarnaast pleit Energie-Nederland al jaren voor de directe doorberekening van de transportkosten van GTS in de nettarieven voor eindverbruikers. In tegenstelling tot de transportkosten van TenneT moeten die van GTS via de energieleveranciers in de prijzen voor eindverbruikers worden verwerkt. Daardoor zijn leveranciers gedwongen om voor langjarige contracten een schatting te maken van deze gereguleerde tarieven. Dat leidt onnodig tot hogere prijzen doordat de onzekerheid over de hoogte van deze tarieven leidt tot een risico-opslag. ACM kan dit aanpassen in de tariefregulering zodat de GTS tarieven zonder een risico-opslag in de tarieven van de regionale netbeheerder worden opgenomen.

Geen invoedingstarief

In het verlengde hiervan waarschuwt Energie-Nederland nadrukkelijk tegen de invoering van een invoedingstarief (producententarief). Het Aurora-rapport (oktober 2024) concludeert dat een invoedingstarief uiteindelijk leidt tot *hogere* kosten voor de eindgebruiker, die de voordelen van lagere netwerkkosten voor afnemers zullen overstijgen. Daarnaast verslechtert het de concurrentiepositie van Nederlandse producenten nog verder en zal duurdere import toenemen en daarmee de afhankelijkheid van energie-importen. Het rapport concludeert dat dit alles negatieve gevolgen heeft voor de leveringszekerheid van Nederland.

Voorzichtig met nettarieven per kWh

Hoewel het rapport flexibilisering bij kleinverbruikers noemt als kansrijk, wijst Energie-Nederland erop dat nog meer complexiteit toevoegen aan de energierekening moet worden voorkomen. Het aanpassingsvermogen rond de piekmomenten op het net is bij huishoudens en kleinere bedrijven beperkt. Het grootste potentieel zit bij kleinverbruikers die elektrisch laden. Energie-Nederland zou graag zien dat we gericht daarop sturen om zo een onbegrijpelijke energierekening en onbedoelde negatieve financiële effecten voor huishoudens te voorkomen. Energie-Nederland is hierover in gesprek met Netbeheer Nederland. Zie ook het kader met een voorstel voor een alternatieve aanpak om de gewenste doelen te bereiken.

Energie-Nederland is geen voorstander van het door de distributiesysteembeheerders voorgestelde tijdgebonden (ToU) nettarief voor kleine aansluitingen. Een beheersbare implementatie is niet mogelijk door praktische onuitvoerbaarheid voor zowel energieleveranciers als distributiesysteembeheerders. Bovendien geeft het specifieke lokale karakter van netcongestie in laagspanningsnetten (in bepaalde wijken wel, maar in veel wijken geen

² CE Delft heeft in eerder onderzoek hier een aantal andere opties voor neergelegd:
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z14543&did=2019D29815

problemen), de hoge mate van complexiteit voor met name de huishoudelijke consumenten en een mogelijke belemmering voor de ingezette elektrificatie van verwarming en vervoer, voldoende aanleiding om een dergelijk ingrijpende tariefsystematiek niet in te voeren. Een generieke maatregel is ongeschikt om gericht lokale congestie te voorkomen.

Alternatief

Als alternatief om de doelstellingen - kostenveroorzakingsprincipe en financiële prikkel voor verplaatsing verbruik - te bereiken stelt Energie-Nederland een alternatief pakket aan maatregelen voor.

Voor de eerlijkere verdeling van de netkosten wordt gekozen voor invoering van meerdere vermogensgrenzen (kW) op de aansluiting, al dan niet (fysiek) via de elektriciteitsmeter. Voor de verschillende vermogensgrenzen gelden oplopende capaciteitstarieven. Huishoudens zullen in de regel enkel van vermogensgrens wisselen indien zij ook meer gebruik maken van het net door de aanschaf van nieuwe elektrische apparatuur met hogere vermogens. Hierdoor blijft de energierekening voorspelbaar.

De (financiële) prikkels voor het gebruik maken van elektriciteit op de beste tijden worden daarnaast vormgegeven door (i) een nieuwe piek/dal indeling voor energieprijzen en (ii) distributiesysteembeheerders stellen een vergoeding beschikbaar voor het verplaatsen van (gelijktijdig) verbruik weg van de piekmomenten, welke via marktpartijen (leveranciers/dienstverleners/aggregatoren) aan eindverbruikers wordt aangeboden (invulling congestiemanagement voor de laagspanningsnetten). Dit is dan niet verplicht voor huishoudens maar zal aantrekkelijk genoeg zijn om aan mee te doen als een huishouden dat wil en de technologie al in huis heeft.

Energie-Nederland gaat ervan uit dat hiermee de doelen voor de sector realiseerbaar en uitvoerbaar zijn. Bovendien zijn deze maatregelen voor de afnemer met een kleine aansluiting begrijpelijk en daarnaast ondersteunend aan de energietransitie.

(iii) De overheidsbelastingen

De overheid heft energiebelasting over het verbruik van elektriciteit en aardgas. Energieleveranciers brengen dit via de energierekening bij hun klanten in rekening en dragen de energiebelasting af aan de Belastingdienst. Ieder jaar worden de tarieven voor de Energiebelasting verhoogd. Naast de tarieven per kWh en m³, geldt per elektriciteitsaansluiting een belastingvermindering. De gedachte achter de belastingvermindering is dat een deel van het energieverbruik wordt gezien als basisbehoefte en dat daarover geen energiebelasting hoeft te worden betaald.

Naast de energiebelasting wordt het hoge btw-tarief van 21% gerekend over de levering van energie, terwijl het dus wordt gezien als basisbehoefte. Bovendien wordt de btw ook over de energiebelasting geheven.

Mogelijke maatregelen om de energierekening betaalbaar te houden

De energiebelasting geeft een financiële stimulans voor energiebesparing en elektrificatie. De overheid zit hier dus zelf aan de knoppen. Uiteraard is het belangrijk om de prikkel voor energiebesparing en elektrificatie niet weg te nemen. Daarbij past ook het voorstel om op basis van energie-inhoud de energiebelasting op elektriciteit dichterbij die op aardgas te brengen, wat noodzakelijk is om elektrificatie aantrekkelijker te maken. Op dit moment wordt elektriciteit 1,7 maal zwaarder belast dan aardgas. Belangrijk is om daarbij de 1^e en 2^e schijf van de energiebelasting aan elkaar gelijk te houden.

Een andere overweging kan zijn om de btw te verlagen op energie omdat dit de energierekening voor alle huishoudens aangesloten op aardgas, elektriciteit en warmte dempt. Daarnaast kan de overheid de belastingdruk voor laagste inkomens opvangen via inkomensondersteuning zoals al eerder beschreven.